

ערב לכבוד מזרח מערב. חמישים מספרים בוחרים סיפור.

בעריכת אמנון שמוש. בהוצאת אביב. 516 עמוד.

ייחודה של אנתולוגיה זו בפסיפס הספרותי=תרבותי=חברתי שבה, שהרי אין הספרות מנותקת מן התרבות ומן החברה שבה היא צומחת ואותן היא מדשנת ומעש. תמצאו כאן סופרים ותיקים ומפורסמים, מחברי עשרות ספרים עטורי פרסים ולצדם צעירים המלטפים את ספרם השני או השלישי, מעט המבטיח את המרובה, שכן די בצלוחית של מים כדי לדעת טיבו של אגם. תקראו יצירות המוכרות לכם מימי הילדות ולצידן כתריסר סיפורים חדשים המתפרסמים כאן לראשונה. תפגשו סופרות וסופרים, שזה מקצועם וזה ייעודם, לצד אחרים שעיקר כתיבתם שירה והסיפור להם משנה תורה ולצד כאלה שהספרות להם רק כינור שני בחייהם. תכירו כשרונות צעירים ובשלים שנוולדו בעשרות גלויות ובכל פינות הארץ הזאת; מהם שלא ידעו להתמרפק ולהתייחצן ולא ענו על טעמם האישי של העורכים הקבועים והקובעים. תמצאו כאן ספרות קאנונית של חתני פרס ישראל בעבר ובעתיד, יקירי האקדמיה והביקורת, לצד ספרות אחרת - שונה וחוטאת בפופולריות, אך לדעתי ולטעמי לא פחותה מאחותה הגאיונה.

ביקשתי כל סופרת וסופר לבחור שני סיפורים קצרים ממיטב יצירתם. מן השניים בחרתי אחד. כך יתוודע הקורא גם אל טעמם האישי של הסופרים ואל יחסם אל יצירותיהם. רק בודדים השאירו בידי את הבחירה.

50 סופרים וסופרות נכנסו לאנתולוגיה. לפחות 50 נוספים לא נמצאו להם מקום. השתדלתי להציג בפני עם ישראל בשנת היובל את הגן הפורח של הספרות העברית על עציו עבי הגזע וגבוהי הצמרת ועל שיחיו הרעננים המחביאים בצילם שתילים רכים מלאי חיות וצמאי אור, שעוד יגביהו ויפתיעו.

הספרות העברית משולה בעיניי לציור אופייני של יעקב אגם אותה התמונה תיראה אחרת למסתכל עליה ממזרח, ממערב או מלפנים...

ספרדים	אשכנזים
יצחק נבון	ששת הימים ושבעת השערים
חיים סבתו	העד
א"ב יהושע	שולמית הר-אבן
	רחשה אסתר
	מסע הערב של יתיר

האניה 'נגבה' החליקה מלכותית	עמליה כהנא כרמון
גולגולת צפה	משה שמיר
אח קטן	רונית מטלון
נוודים וצפע	עמוס עוז
מרת גלזן	דן בניה-סרי
תפוחים בדבש	יהודית הנדל
גאולה: היום הראשון בישראל	סמי מיכאל
השיפוץ או המשפחה	דליה רביקוביץ
מזל תולה כביסה בחצר בית הוריה	דורית רביניאן
המצוד	אהרן אפלפלד
גאות השופר	רוני סומק
להיות מפורסם	יוסל בירשטיין
הייתי כובע ברט כחול ונעליים	אהרון אלמוג
החתן המושלם של רוחל'ה	סביון ליברכט
עלייתה של סעדה השמימה	גבריאיל בן שמחון
הקמטר	חנוך ברטוב
I AM NOT ELLON	עופרה עופר
שבת	אהרן מגד
זקיפי אהבה ונטיפים	שלמה אביו

ערב טוב סופרות, סופרים, משוררות ומשוררים - קהל יקר.

זכות גדולה נפלה בחלקי להנחות ערב ספרותי ששני ראשים מחוברים לו כצמד תאומים סיאמים. הראש האחד פרוס בין הבית הזה בירושלים לפרס נובל בשטוקהולם. הראש האחר - ליבו במזרח והוא מגיע עד לסוף מערב ושמי זוהרים בלא פחות מחמישים כוכבים, חמישים עולמות שהתאגדו תחת שרביטו של אמנון שמוש. עגנון, שמלאו עשרים ותשע שנים לפטירתו, רוחו יוצאת לרגע קט מתחת לכיסא הכבוד, מרחפת על הבית הזה, שבו התכנסנו לציין את יום הזיכרון העשרים ותשעה לפטירתו והופעתו של מזרח מערב - קובץ מיוחד במינו מפרי עטם של חמישים סופרים, שכל אחד מהם בחר סיפור. מביט עגנון בביתו, המארח אכסניה זו לחמישים יוצרים ומתמלא נחת רוח.

שמואל יוסף עגנון צ'אצ'קס נולד בשנת 1888 בפוצ'אץ', רב-אמן בספרות העברית החדשה ומגדולי המספרים בה. עלה לארץ בשנת 1908 ושב וירד לגרמניה בשנת 1913, שם נשא לאישה את אסתר לבית מרכס, המוכרת לנו כאסתרליין. משנת 1924 חי בארץ עד מותו בשנת 1970. פעמיים הוכתר בפרס ביאליק, פעמיים בפרס ישראל וראשון הסופרים העבריים שקיבלו פרס נובל. יצירותיו תורגמו לכל לשונות אירופה וללשונות נוספות. ביצירותיו מככבות גליציה, גרמניה, יפו וירושלים שבה חי ויצר בבית שאנו מעלים בו הערב את זכרו. סופר פורה זה הותיר

בעזבונו יצירות רבות והודות לבתו אמונה ירון, הנמצאת איתנו הערב, זכינו לראותן יוצאות לאור, בבחינת 'צפחת השמן לא תחסר'. נחתום את הערב המיוחד הזה בקטע מסיפור לא ידוע של עגנון.

נער הייתי אז וכצעירים בני דורי נכנסנו לחיי עמל לאחר בית הספר היסודי. בבקרים עבדנו כשליחים ובערבים למדנו בבית ספר תיכון. היינו בני עניים שמהם תצא תורה. תחת קורת גג אחת למדנו דן בניה סרי, אלי עמיר, אורציון ישי ועבדכם הנאמן. בבוקר עבדנו למחיית משפחותינו העניות ובערב שקדנו על לימודינו. עבדתי כנער כשליח בהוצאת מאגנס ולימים הייתי למנכ"ל ההוצאה. אישים שהגענו אליהם עם מעטפות, לאחר מותם נקראו רחובות על שמם. יום אחד הגעתי לבית הזה, נער ביישן משכונת הבוכרים, לאחר מיפגש חטוף עם יוסף קלוזנר השכן. בכניסה לבית עמדתי נפעם כשגיליתי את עגנון, - שלמרות הדלות שלנו רכשתי בתשלומים את כל כתביו וקראתי אותם בשקיקה - אינו רק שם ספרותי של יוצר אלא בשר ודם, שיש לו הדרת פנים ויש לו שיעור קומה, עם עיניים לראות, אזניים להקשיב ולב מבין. כחום היום הוא הציע לי כוס מים קרים והחל לחקור אותי מי הם אבותי ואבות ואני שכחתי את מטרת שליחותי והייתי הולך ומתאר בפניו את שכונת הבוכרים, חצרותיה, שווקיה ותושביה ואם לא היו מזעיקים אותו לארוחת צהריים היינו הולכים ומפליגים אל מחוזות רחוקים ואני הייתי מפוטר מן העבודה בעת רזון. באמצעותו של עגנון למדתי על רגל אחת על שורשי ועגנון מן הסתם מצא חומר לעוד כמה שורות באחד מסיפוריו.

עגנון מזן אחר גיליתי ביריד הספרים הראשון בירושלים. בדוכן שלנו עבדה סטודנטית לספרות שכתבה עבודה מקיפה על אחת מיצירותיו של עגנון. הצבעתי על איש נמוך, שידיו משולבות מאחור. מגבעת אפורה מוטית על ראשו והוא מביט לכאן ולכאן. אמרתי לסטודנטית "זה ש"י עגנון!" הסטודנטית כמעט התעלפה מהתרגשות ושאלה אותי אם לדעתי עגנון יסכים לתת לה את חתימתו. ניסיתי להרחיק אותה מן הרעיון המוזר הזה, אבל היא התעקשה וניגשה אל עגנון עם דף נייר ועט ובמילים הבאות פנתה אליו: "שלום עגנון, אי, אני נורא נורא אוהבת את היצירות שלך. אולי תיתן לי חתימה". עגנון, שכנראה לא אהב את ההופעה שלה, את דרך ההתבטאות שלה ואת החדירה שלה לפרטיות שלו, הניף את ימינו כמנצח על תזמורת סימפונית לימין ולשמאל ואמר לה בקול חלוש: "עלמה יקרה, זקן אנוכי וידיי כואבות ואיני יכול להניע את ידי לא לימין ולא לשמאל". דיבר וידיו ריקדו גם לימין וגם לשמאל. הסטודנטית שנפלה בפח, צקצקה בלשונה ואמרה ברחמים נוגעים ללב: "הוי עגנון, אני כל כך מצטערת בשבילך. שתהיה בריא". היא נותרה בידיים ריקות ועגנון המשיך במסעו בין הדוכנים.

איתנו כאן גברת אמונה ירון, שלא רק עמדה לה הזכות להיות בתו של עגנון אלא היא תיזכר בזכות תרומתה האדירה לפיענוח כתביו של עגנון והבאתם לדפוס עוד בחייו ולאחר מותו כשהתמודדה עם עזבונו הספרותי וזיכתה את הקורא העברי במיטב אוצרות הספרות. הגברת ירון תביא בפנינו זכרונות מבית אבא, שראו אור בקובץ 'מזרח מערב' בהוצאת אביב.

בבקשה גברת אמונה ירון.

אני מודה לגברת אמונה ירון על הזכרונות מבית אבא.

קהל יקר,

לראשונה, במדינת ישראל יצא לאור קובץ מאוזן ולא מתנשא, הנותן בימה לסופרים ולסופרות ספרדים כאשכנזים, המייצגים עולם תרבותי ססגוני ההולך ונרקם אצלנו. חלקה של האישה הסופרת לא נגרע והיא הולכת וכובשת את מקומה הטבעי גם בקובץ הזה. הסופר אמנון שמוש יושב במעין ברוך שבאצבע הגליל וניצח על תזמורת שבה יש מקום לכל הכלים. כינור ליד עוד, פסנתר ליד תוף מרים. צירופם יחד יצר שלימות סימפונית של הספרות העברית. כך אנו עומדים עכשיו בסימן של חמישים סיפורים נבחרים בקובץ מזרח מערב בעריכתו של אמנון שמוש, שיצא לאור בהוצאת אביב.

מן הצפון הרחוק, ממעיין ברוך, הגיע אלינו עורך הקובץ אמנון שמוש, שתעודת הזיהוי שלו ידועה ברבים. החל משנת 1966 הוא מזכה אותנו ביצירותיו שעד כה פירסם לא פחות מ-16 ספרים - סיפורים, רומנים, שירים, סיפורים לילדים ומחקרים. ספריו תורגמו לשפות רבות והוא הוכתר בפרסים רבים. המראה הצעיר שלו לא יטעה אתכם. השנה מלאו לו שבעים. אנו מברכים אותו על זכייתו בפרס נוצת הזהב של אקו"מ על מפעל חייו. לכבוד אירוע זה החליטה הוצאת אביב להוציא לאור את כל כתביו בעשרה כרכים ושני כרכים מסיפוריו ייצאו לאור עוד השנה. השבוע גם התבשרנו על הופעת מבחר מסיפוריו בלשון הערבית. כמנהג אבותי אני מברך אותך בברכת "עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו" ותזכה לשנים רבות נעימות וטובות. מי יתן ותמשיך להניב יצירות מופת עוד שנים הרבה. אין לי ספק שקוהלת, שלא חיבב את הסופרים הפוריים מדיי, היה סולח לאיש כמוך ומאחל לך שתעשה ספרים הרבה ותביא גאולה לעולם.

עריכת מזרח מערב על-ידי אמנון שמוש היה גם מסר. בהקדמה לקובץ הוא אומר "השתדלתי להציג בפני עם ישראל בשנת היובל את הגן הפורה של הספרות העברית על עציו עבי הגזע וגבוהי הצמרת ועל שיחיו הרעננים המחביאים בצילם שתילים רכים, מלאי חיות וצמאי אור, שעוד יגביהו ויפתיעו". אמנון שמוש, נשמח לשמוע מה הריץ אותך בהכנת הקובץ היפה הזה.

תודה לאמנון שמוש

יש יהודי בירושלים, שבאחד מגלגוליו היה מגיד מופלא שרבים וטובים שיחרו לפתחו לשמוע מדרשותיו וסיפוריו. שמו של המגיד שאנו מכירים כיום בגלגולו המודרני הוא יוסל בירשטיין, בעל סיפורים משובבי נפש בעברית ובאידיש. רק הושט אוזניך וגע במ. האיש הצעיר הזה בעל חוש ההומור המלבב יציין בתום המילניום הזה שמונים שנים ראשונות לחייו. יזכה לחיים

ארוכים וטובים. מגיל 13 התחיל ליצור. פרסם עד כה תשעה ספרים ועוד ידו נטויה לעשות סיפורים הרבה. ביקשנו מיוסל בירשטיין לצייר בפנינו דיוקן אישי של מזרח מערב. בבקשה יוסל בירשטיין.

=====

תודה יוסל בירשטיין.

=====

אינני צריך להציג בפניכם את המשורר יונתן גורל, שהערב לבש את גלימת המבקר ובאמתחתו גלימות הרבה של מחנך ותיק המקרב את הבריות לאהבת הספרות, של משורר מחונן ושל יו"ר הסניף הירושלמי של אגודת הסופרים העברים בירושלים, שהבית הזה מארח את פעולותיו. מגיל 18 פירסם את שיריו בביטאונים שונים. מספריו: 'פתאום נפתח צוהר', 'קינת ירושלים האחרת' ו'משירי התקוה הטובה'. עוסק במחקר ובביקורת.

יונתן גורל, מה מצאת בקובץ הזה? ראה הוזהרת, מולך לא סופר אחד אלא חמישים שקולמוסם מחודד והם ערוכים לדו-קרב עם קסת ודיו. בבקשה יונתן גורל.

=====

תודה מעומק הלב ליונתן גורל.

=====

קהל יקר,

פתחנו את הערב המיוחד הזה בשמואל יוסף עגנון ונחתום אותו בסיפור של עגנון שטרם פורסם. פועה שלו תורן, שתקרא את הסיפור, היא לא רק קריינית המתרפקת על מכמני הלשון העברית וספרותה, אלא משוררת שקנתה את עולמה כבר לפני שנים רבות בתשעה תרגומי מופת שלה לרבינדרנט טאגור, תרגום מבחר שיריה של אמילי דיקנסון וארבעה ספרי שירה מקורית - 'חרוזים מבין קפלי המניפה', 'ליבי ער', 'נשמת הדברים', 'שערי הלב' והמונוגרפיה שלה על א"ד גוטלובר. אהבתה לקליגרפיה ולמיניאטורה נתנו טעם וארומה לספריה של המשוררת מפרח הסלע. בעולם הקשוח שבו אנו חיים, אני תמיד מוצא נחמה בתרגום שלה לציפור נוד לטאגור: "כל ילד בהיוולדו מביא עימו את הבשורה כי לא ניחם אלוהים בעשותו את האדם". היום מניחה פועה שלו תורן את השמשיה הפרחונית ואת החרוזים מבין קפלי המניפה הססגונית שלה, שהם סמל לאסתטיות שלה, ותקרא לנו יצירה לא ידועה של עגנון. בכל סיפור מסתתר מאחוריו סיפור גילוי. אמונה ירון תקדים ותספר לנו איך נתגלה הסיפור. עכשיו שאנו יודעים, נבקש מפועה שלו תורן לקרוא קטע מן הסיפור.

=====

תודה לבבית לפועה שלו תורן.

זאת השעה להודות לאמונה ירון, לאמנון שמוש, ליוסל בירשטיין, ליונתן גורל ולפועה שלו תורן וכמובן למירי ברנשטיין, מנהלת בית עגנון, על אירגון הערב הזה. תודה להוצאת אביב ולמנהליה אשר ביתן ויואב ברש, שהוציאו לאור את הקובץ הנאה הזה. תודה מיוחדת לכל הקהל היקר הזה, שבערב החורפי הקר הזה בירושלים נטשו את מערכת הבחירות, את הרדיו והטלוויזיה, את חילוקי הדעות והכיתות בחברה הישראלית ובאו להתרפק בתלפיות, שחז"ל מפרשים: "תל שכל הפיות פונים בו", כי כאן בבית הזה חי הגדול מכולם שמואל יוסף עגנון, שהשנה אנו מציינים 29 שנים לפטירתו. ביתו של עגנון היה לאכסניה מלכדת של 'מזרח מערב', שהעמיד תחת קורת גג אחת חמישים מספרים ישראלים מכל קצוות הקשת של החברה הישראלית.

תודה ולילה טוב.